

Nr 88.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring
beträffande brottmålsdomarens i Norrbottens län avlöning;
given Stockholms slott den 21 februari 1913.*

Under återopande av bilagda utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva, att, med ändring av vad för närvarande gäller angående ersättning till den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län, under åren 1913, 1914 och 1915 må från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter för rannsakingar med häktade till honom utgå dels ett årligt arvode av 1,200 kronor, dels 25 kronor för varje av honom för sådan rannsaking hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, dels resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente, dock med iakttagande att dagtraktamente ej må beräknas för dygn, varunder förrättning ägt rum, dels ock traktamente av 16 kronor för var och en av de två expeditjonsdagar, brottmålsdomaren äger beräkna för varje av honom handlagt mål.

Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Gust. Sandström.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 21 februari 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELWARD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

*Ang.
ändring
beträffande
brottmåls-
domarens i
Norrbottnens
län av-
löning.*

Departementschefen statsrådet Sandström anmälde, att, sedan Kungl. Maj:t, i anledning av en utav Riksdagens justitieombudsman år 1907 gjord framställning rörande brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län, i statsverkspropositionen till 1910 års riksdag föreslagit ändrade bestämmelser i fråga om brottmålsdomarens avlöning, men detta förslag icke vunnit Riksdagens godkännande, justitieombudsmannen i underdånig skrivelse den 21 februari 1912 inkommit med förnyad framställning rörande nämnda befattning.

Härvid anförde departementschefen:

*Brottmåls-
domarna och
deras avlöning
intill 1906.*

»Genom nådig förordning den 10 april 1810 bemyndigades vederbörande hovrätt att i vissa landsdelar förordna brottmålsdomare med befogenhet att vid förhinder för ordinarie domaren, på dennes anmodan,

hålla urtima ting för rannsaking med häktade personer. Antalet sådana domare är numera endast två: en i Jämtlands län och en i Norrbottens län.

Särskilt arvode hava brottmålsdomarna aldrig uppburit, och före år 1906 ägde de endast undfå resekostnads- och traktamentsersättning till samma belopp som för häradshövding är stadgat, varjämte de enligt nådigt brev den 5 juni 1822 voro berättigade att ytterligare beräkna traktamente under två expeditionsdagar för varje handlagt mål; de uppburo i följd härav, utom resekostnadsersättning, 10 kronor för varje rese-, förrättnings- och på nämnda sätt beräknad expeditionsdag.

Vid 1905 års riksdag beslöts, på Kungl. Maj:ts förslag, viss ändring i brottmålsdomarnas avlöningsförhållanden. Fråga härom hade upptagits i anledning därav, att de tillförordnade brottmålsdomarna under år 1903 inkommo med underdåniga ansökningar om förbättrade avlöningsvillkor, därvid innehavarna av de två ännu bestående befattningarna begärde årliga arvoden jämte rese- och traktamentsersättning. Vad angår brottmålsdomaren i Norrbottens län, tillstyrktes hans ansökan av Kungl. Maj:ts befallninghavande i länet. Även Svea hovrätt ansåg förbättring av brottmålsdomarnas förmåner behöfelig, men förklarade sig icke kunna förorda anvisande av årligt arvode, utan hemställde, att brottmålsdomarna måtte för förrättningar, som överlämnades till deras handläggning, få tillgodonjuta, utöver vad dem enligt då gällande författningar bestodes, ytterligare ersättning av fem kronor för varje rese-, förrättnings- och expeditionsdag, för vilken dagtraktamente författningen enligt finge beräknas. Statskontoret, som jämväl hördes i ärendet, fann väl de skäl, som anförts för beviljande av fast arvode, ganska beaktansvärda, men ville mot hovrättens avstyrkande icke förorda sådant arvode, utan biträdde hovrättens förslag.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1905 anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet:

Av vad i ärendet förekommit syntes framgå, att en förbättring av de med ifrågavarande brottmålsdomarbefattningar förenade inkomster vore nödig. Beviljandet av fasta arvoden kunde visserligen från flera synpunkter vara fördelaktigt, men torde dock icke vara att tillråda. Genom en sådan anordning skulle nämligen inkomsten bliva föga beroende av arbetsbördan, vilken vid dessa befattningar i allmänhet kunde växla ganska betydligt från det ena året till det andra och dessutom på grund av särskilda förhållanden kunde komma att helt och hållet förändras. Så kunde till exempel en sammanslagning av tingslag, förläggande av tingsställe i brottmål till läns- eller kronohäkte eller öppnande av ny kommunikationsled verka därefter att behovet av brottmålsdomarens anlitan för viss domsaga så gott som upphörde. Departementschefen ansåge sig därför böra ansluta sig till det av hov-

*Beslut vid
1905 års
riksdag om
förbättrad
avlöning åt
brottmåls-
domarna.*

rätten väckta förslaget, enligt vilket ökningen i inkomster skulle komma att stå i direkt förhållande till göromålens mängd.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att medgiva, att av det å andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar finge till de tillförordnade brottmålsdomarna i Jämtlands och Norrbottens län för rannsakingar med häktade personer utgå, utöver vad brottmålsdomare enligt gällande författningar ägde uppbära, ytterligare ersättning av fem kronor för varje rese-, förrättnings- och expeditjonsdag, för vilken traktamente författningsenligt finge beräknas.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag, dock med den ändring att den särskilda ersättningen av fem kronor för dag icke skulle utgå för resedag, då brottmålsdomaren under sådan dag icke utförde något arbete.

Enligt detta Riksdagens beslut utgick från och med år 1906 till brottmålsdomarna — utom ersättning för resekostnad — 10 kronor för varje resedag och 15 kronor för varje förrättnings- och expeditjonsdag.

I båda dessa belopp har en höjning med 1 krona inträtt däri genom att i det nya resereglemente, som tillämpats från och med år 1908, dagtraktamentet för tredje klassen, till vilken härads hövdingarna räknas, bestämts till 11 kronor i stället för 10 kronor enligt det reglemente, som förut gällt.

*Justitieombudsman-
nens fram-
ställning
1907.*

Den framställning, justitieombudsmannen år 1907 gjorde rörande brottmålsdomarna, var innefattad i en underdånig skrivelse av den 30 september.

Däri omförmäldes till en början, hurusom under 1900 års ämbetsresa i Norrbottens län dåvarande justitieombudsmannen inhämtat, att brottmålsdomaren i länet i särskilda fall onödigtvis uppskjutit meddelande av utslag i handlagda rannsakingsmål. Efter att hava redogjort för vad justitieombudsmannen i anledning härav åtgjort och innehållet i de yttranden, som i saken infordrats från brottmålsdomaren, ävensom för dennes lönevillkor och den förändring, som däri stadgats år 1905, anförde justitieombudsmannen:

Brottmålsdomarna vore fortfarande i avsaknad av fast lön eller arvode. Då någon avsevärd besparing icke torde kunna göras i fråga om den ersättning för resekostnaden, som författningsenligt tillkomme dem, voro de, i den mån de icke

vore i tillfälle att förskaffa sig extra inkomster, för sina levnadskostnaders bestridande uteslutande hänvisade till det dem tillerkända dagtraktamente. Uppenbarligen låge det följaktligen i brottmålsdomarnas intresse att erhålla så många förrättningsdagar som möjligt. Och detta intresse vore tydligen efter 1905 års lönereform större än förr, i det dagtraktamentet därefter utginge med 15 kronor i stället för det förut stadgade beloppet 10 kronor.

Under sin år 1907 företagna ämbetsresa i Norrbottens län hade justitieombudsmannen haft sin uppmärksamhet riktad på berörda förhållande; och hade justitieombudsmannen därvid funnit, att brottmålsdomaren i åtskilliga fall underlåtit att i mål rörande häktade meddela utslag samma dag själva rannsakingen avslutats. Sålunda hade anmärkts, att han under de senaste åren uppskjutit meddelande av utslag dels i fyra fall till nästföljande dag, dels ock i nio fall, då rannsaking hållits å dag närmast före sön- eller helgdag, till nästa helgfria dag. Samtliga ifrågavarande mål hade justitieombudsmannen funnit vara av enkel beskaffenhet, och han vore ganska viss om att, därest rannsakingarna hållits av vederbörande ordinarie domhavande, uppskov för meddelande av utslag icke skulle ägt rum. Av vissa skäl hade justitieombudsmannen emellertid ansett sig icke kunna förordna om anställande av åtal mot brottmålsdomaren.

Emellertid ville justitieombudsmannen ej underlåta att bringa till Kungl. Maj:ts kännedom, att häradshövdingar i Norrbottens län under justitieombudsmannens berörda ämbetsresa för honom omnämnt, att enligt deras uppfattning brottmålsdomarbefattningen i sagda län kunde, såsom numera obehövligen, utan olägenhet indragas, i avseende vara justitieombudsmannen dock ej kommit i tillfälle att inhämta vare sig samtliga häradshövdingarnas eller Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening.

Funnes brottmålsdomarbefattningen böra bibehållas, syntes det justitieombudsmannen emellertid vara synnerligen angeläget, att därmed ock komme att vara förenat ett fast årligt arvode av skälig storlek. En avlöningsform, som kunde innebära frestelse för brottmålsdomare att förskaffa sig vad till livets uppehälle vore nödigt genom att utan tvingande skäl uppskjuta rannsakingar och sålunda tillskynda de häktade obehörigt lidande, kunde nämligen enligt justitieombudsmannens mening icke vara riktig. Med det fasta arvodet borde förenas rätt till reseersättning och traktamente för expeditionsdagar.

Att enahanda grunder för avlöningen borde tillämpas i avseende å båda brottmålsdomarbefattningarna, syntes tydligt.

Ifrågavarande förhållanden hade justitieombudsmannen med stöd av 19 § i den för honom gällande instruktion trott sig böra för Kungl. Maj:t framlägga, till den uppmärksamhet, Kungl. Maj:t kunde finna saken förtjäna.

Över denna justitieombudsmannens framställning inforrades underdåniga utlåtanden dels från Svea hovrätt, som enligt nådig föreskrift i ärendet hörde Kungl. Maj:ts befallningshavande och samtliga häradshövdingar i Jämtlands och Norrbottens län ävensom de två tillförordnade brottmålsdomarna, dels ock från statskontoret.

*Chefens för
justitie-
departemen-
tet yttrande
1910 om
brottmåls-
domarnas
fortfarande
behövighet.*

Då chefen för justitiedepartementet vid föredragning i statsrådet den 14 januari 1910 av frågan om reglerande för år 1911 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel anmälde justitieombudsmannens nu berörda framställning, yttrade han sig först om brottmålsdomarnas fortfarande behövighet. För Jämtlands län ansåge han den särskilda anordningen med brottmålsdomare ej böra bibehållas. Sedan beslutad järnväg norrut från Östersund blivit färdig till Strömsund — vilket antoges bliva fallet vid 1910 års utgång — syntes honom ifrågavarande befattning böra indragas. Vidkommande däremot spörsmålet, huruvida behov av särskild brottmålsdomare i Norrbottens län kunde anses fortfarande föreligga, hade väl tre av länets fem häradshövdingar ansett, att, såvitt deras domsagor anginge, brottmålsdomaren ej vidare behövdes, men de övriga häradshövdingarna funne sig icke kunna utan olägenhet undvara brottmålsdomarens biträde, och Kungl. Maj:ts befallningshavande likasom hovrätten hade ansett sig icke kunna tillstyrka befattningens indragande. Såsom skäl för sin uppfattning hade hovrätten anfört:

Frågan vore huvudsakligen beroende därpå, om häradshövdingarna i Piteå, Gellivare och Torneå domsagor kunde undvara biträde av brottmålsdomaren för handläggning av rannsakingar inom domsagornas lappmarkstingslag. Denna fråga torde icke kunna obetingat besvaras jakande. Väl hade, enligt vad hovrätten inhämtat, de av brottmålsdomaren under de senaste åren i nämnda tingslag hållna förrättningar varit ganska fåtaliga, men då järnvägsbyggnader inom ifrågavarande delar av Norrbottens län torde förestå under de närmaste åren, kunde det förutsättas, att rannsakingar där bleve mera talrikt förekommande. Med hänsyn härtill och då i allt fall i detta län tillgången å personer, som kunde anlitas att vid behov tjänstgöra som extra domare, vore och måste antagas fortfarande bliva synnerligen ringa, måste befaras, att indragning av brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län skulle bereda avsevärda svårigheter för rättsskipningens behöriga uppehållande.

Kungl. Maj:ts befallningshavandes och hovrättens uppfattning, att brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län borde tills vidare bibehållas, förklarade sig departementschefen dela.

Vad angår frågan, huru avlöningsförhållandena för den kvarstående brottmålsdomaren borde för framtiden ordnas, vann justitieombudsmannens förslag om fast årligt arvode i förening med resekostnads- och traktamentsersättning anslutning av samtliga häradshövdingar, som yttrade sig i frågan, ävensom av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Även Svea hovrätt uttalade sig i samma riktning.

*Svea hovrätt
ang. brott-
målsdoma-
rens i Norr-
bottens län
avlöning.*

Hovrätten ansåg lika med justitieombudsmannen, att en förbättring av brottmålsdomarens löneinkomster borde komma till stånd. Det kunde emellertid — yttrade hovrätten — ifrågasättas, huruvida löneförbättringen borde ske på det av justitieombudsmannen förordade sättet. Hovrätten hänvisade i detta avseende till chefens för justitiedepartementet yttrande den 14 januari 1905 och tillade, att, därest den allra huvudsakligaste ersättningen komme att utgöras av fast årligt arvode, det enligt hovrättens omdöme jämväl kunde inträffa, att i fall, då brottmålsdomaren av hälsoskäl eller av annan orsak behövde ledighet från viss förrättning, ökade svårigheter uppstode i fråga om anskaffande av vikarie, enär brottmålsdomaren knappast skulle kunna för sådant fall åläggas att till vikarien avstå avsevärd del av arvodet.

Då emellertid — fortsatte hovrätten — en del av den ersättning, som utginge till brottmålsdomaren, vore att anse såsom gottgörelse för det denne ständigt måste hålla sig beredd att mottaga uppdrag att hålla rannsakingar och för sålunda förorsakad inskränkning i möjligheterna till förvärv, torde vid ny reglering av brottmålsdomarens avlöning lämpligen kunna tillämpas den anordning, att ersättningen komme att utgöras till någon del av fast årligt arvode, men till avsevärd del av visst på förhand bestämt belopp för varje hållet urtima ting eller extra sammanträde jämte reseersättning och traktamente för så kallade expeditiionsdagar.

Hovrätten hemställde alltså, att brottmålsdomaren i Norrbottens län måtte berättigas att från den tid, som kunde bli av Kungl. Maj:t bestämd, uppbära dels ett årligt arvode av 1,200 kronor, dels ett belopp av 75 kronor för varje av honom för rannsaking med häktade personer hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, varemot traktamente för förrättningsdagar borde upphöra att utgå, dels ock i enlighet med de bestämmelser, som för närvarande gällde, reseersättning och traktamente för expeditiionsdagar.

Statskontoret anförde i förevarande fråga:

*Statskontoret
i samma
fråga.*

Statskontoret anslöte sig till fullo till den numera även av Svea hovrätt biträdde mening, att en del av brottmålsdomarens avlöning borde utgöras av fast årligt arvode såsom ersättning för att denne tjänsteman måste hålla sig ständigt beredd att mottaga uppdrag av ifrågavarande art. Likaså ansågo statskontoret hovrättens förslag, att brottmålsdomarens traktamente för förrättningsdagar skulle utbytas mot ett visst arvode för varje urtima ting eller extra sammanträde, vara väl funnet såsom ägnat, å ena sidan, att befrämja det i justitieombudsmannens framställning åsyftade målet, att brottmålsdomarens avlöning bestämdes på sådant sätt att det ej bleve för honom ekonomiskt fördelaktigt att uppskjuta målens avgörande längre än som vore nödvändigt och, å andra sidan, att tillgodose den synpunkten att brottmålsdomarens avlöning borde i avsevärd mån vara beroende av arbetets myckenhet.

Huruvida de av hovrätten för dels det fasta arvodet och dels ersättningen för varje förrättning föreslagna belopp, nämligen för det förra 1,200 kronor och för den senare 75 kronor, vore lämpligt avvägda, torde huvudsakligen bero på antalet av de förrättningar av ifrågavarande slag, som kunde beräknas komma att i medeltal årligen av brottmålsdomaren handläggas. Hovrätten hade med hänsyn till de

inom ifrågavarande delar av Norrbottens län förestående järnvägsbyggnader ansett det kunna förutsättas, att rannsakingar där bleve mera talrikt förekommande än under åren 1907 och 1908, då de av brottmålsdomaren handlagda förrättningar ej uppgått till flera än respektive 9 och 7, och under nämnda förutsättning torde de av hovrätten föreslagna beloppen kunna anses bereda brottmålsdomaren nöjaktig ersättning. Reseersättning till brottmålsdomaren torde böra utgå enligt 3:dje klassen i resereglementet. Då emellertid traktamente för förrättningsdagar ej skulle förekomma, torde av samma skäl som föranlett det i 17 § 2 mom. av resereglementet intagna stadgande, att till lantbruks- och skogsingenjörer med flera, vilka för förrättningarna ägde uppbära dagtraktamente av den, som påkallat deras biträde, traktamente av allmänna medel skulle utgå endast för de dagar, som av dessa tjänstemän varit allenast till resa använda, böra i fråga om brottmålsdomaren föreskrivas, att resedagstraktamente ej finge av honom beräknas för dygn, varunder förrättning ägt rum. Vad slutligen anginge ersättning för expeditjonsdagar, syntes någon ändring i gällande bestämmelser ej erforderlig. Det fasta arvodet och ersättningen för varje förrättning syntes, under förutsättning av Riksdagens medgivande, lämpligen kunna utgå från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter, vilket, då utgifterna därå för år 1908 avsevärt understigit anslaget i riksstaten upptagna belopp, icke skulle behöva för sådant ändamål höjas; och torde i dylikt fall jämväl reseersättningen samt arvodet för expeditjonsdagar böra påföras samma anslag.

Med avseende å vad sålunda förekommit hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgiva, att den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län finge från och med år 1911 från förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter åtnjuta dels ett årligt arvode å 1,200 kronor eller det högre belopp, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreslå, dels ersättning med 75 kronor för varje av honom för rannsaking med häktad person hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, dels reseersättning enligt tredje klassen i resereglementet, dock med iakttagande att resedagstraktamente ej finge beräknas för dygn, varunder förrättning ägt rum, dels slutligen traktamente å 16 kronor under två expeditjonsdagar för varje handlagt mål.

*Chefens för
justitiedepar-
tementet ytt-
rande 1910 i
samma fråga.*

Efter att hava redogjort för dessa utlåtanden yttrade chefen för justitiedepartementet i statsrådet den 14 januari 1910:

De betänkligheter, som i statsrådet den 14 januari 1905 av dåvarande chefen för justitiedepartementet uttalats mot att lämna brottmålsdomarna fasta arvoden, vore visserligen värda allt beaktande. I likhet med hovrätten och statskontoret ansåge departementschefen dock, att de ej borde tillmätas sådan betydelse att icke saken borde kunna ordnas på det i andra hänseenden utan tvivel lämpliga sätt, som sedermera blivit föreslaget. Därigenom att en avsevärd del av brottmålsdomarens inkomst dock beräknades efter myckenheten av det arbete, befattningen medförde, syntes tillbörlig hänsyn vara tagen till att avlöningen borde stå i förhållande till det verkliga utförda arbetet, och att därjämte fast arvode tillkomme brottmålsdomaren, vore en naturlig följd därav att befattningens art för dess innehavare minskade möjligheten att åtaga sig annat arbete, som han för fyllande av sina levnadsbehov måste förskaffa sig. Även utbyttandet av traktamentsersättning för

förrättningsdag mot ersättning för varje av brottmålsdomaren hållet urtima ting eller extra sammanträde syntes ändamålsenligt.

I fråga om storleken av det fasta arvudet och av den särskilda ersättningen för varje ting eller extra sammanträde torde hovrättens förslag vara väl avvägt.

Att på sålunda angivet sätt brottmålsdomarens lönevillkor förbättrades, syntes vara angeläget även ur den synpunkten att befattningens dåvarande innehavare, vilken under år 1910 uppnådde 65 års ålder, kunde antagas snart lämna befattningen och det torde bliva förenat med svårighet att få densamma återbesatt med lämplig person, därest ej bättre villkor än de nuvarande kunde erbjudas.

Mot statskontorets förslag, att för brottmålsdomarens avlönande skulle anlitas förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter, hade departementschefen intet att erinra.

I enlighet med detta departementschefens yttrande föreslog Kungl. Maj:t i 1910 års statsverksproposition Riksdagen att medgiva sådan ändring av vad som blivit stadgat angående ersättning till den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län att från förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter finge från och med år 1911 till honom för rannsakingar med häktade utgå dels ett årligt arvode av 1,200 kronor, dels 75 kronor för varje av honom för sådan rannsaking hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, dels resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i rese-reglementet, dock med iakttagande att dagtraktamente ej finge beräknas för dygn, varunder förrättning ägt rum, dels ock traktamente av 16 kronor för var och en av de två expeditionsdagar, brottmålsdomaren ägde beräkna för varje av honom handlagt mål.

*Kungl. Maj:ts
förslag 1910.*

Såsom jag nämnt, blev detta förslag av Riksdagen förkastat. Sedan första kammaren bifallit men andra kammaren avslagit förslaget, företogs gemensam omröstning, därvid 224 röster avgåvos för avslag och 117 för bifall.

I sin förnyade framställning av den 21 februari 1912 har justitieombudsmannen framhållit, att den diskussion, som föregick avgörandet vid 1910 års riksdag, med full tydlighet visade, att motivet till avslaget huvudsakligen vore att söka i Riksdagens uppfattning, att jämväl brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län borde såsom obehörlig indragas. Den av justitieombudsmannen uttalade meningen om olämpligheten av den gällande formen för avlöning av brottmålsdomare hade kraftigt understrukits av de talare, som ej velat godkänna Kungl. Maj:ts proposition.

*Justitieom-
budsmannens fram-
ställning
1912.*

På grund av de omständigheter, under vilka propositionen sålunda avslagits, har justitieombudsmannen trots sig böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under förnyad omprövning frågan, huruvida möjlighet

förefunnnes för indragning av brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län. Under förutsättning att indragning icke skulle kunna ske, har justitieombudsmannen vidare hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till ändring av de med befattningen förenade löneförmåner i enlighet med justitieombudsmannens föregående, hos Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställning.

Även i anledning av denna nya framställning hava yttranden inforrats från vederbörande inom Norrbottens län samt Svea hovrätt och statskontoret.

Utlåtande av
Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande lämnar i sitt utlåtande till en början följande uppgifter angående det antal rättegångstillfällen, varvid biträde av brottmålsdomaren anlätats under åren 1907—1911 inom de särskilda tingslagen:

	1907	1908	1909	1910	1911
<i>Piteå domsaga.</i>					
Piteå tingslag	—	—	—	—	—
Älfsby tingslag	1	1	—	—	2
Arvidsjaurs sockens tingslag	4	2	1	—	2
Arjeplogs lappmarks tingslag	—	—	—	1	2
<i>Luleå domsaga.</i>					
Över-Luleå tingslag	—	1	—	—	—
Neder-Luleå tingslag	—	—	—	—	—
Jockmocks lappmarks tingslag	3	—	8	4	4
<i>Kalix domsaga.</i>					
Råneå tingslag	—	—	—	—	2
Över-Kalix tingslag	—	—	—	—	—
Neder-Kalix tingslag	—	—	—	—	—
<i>Torneå domsaga.</i>					
Neder-Torneå tingslag	—	2	2	2	2
Över-Torneå tingslag	—	—	—	—	—
Korpilombolo tingslag	1	1	—	3	—
Pajala tingslag	—	—	2	1	—
<i>Gällivare domsaga.</i>					
Gällivare lappmarks tingslag	—	—	—	—	—
Juckasjärvi lappmarks tingslag	—	—	—	2	1
Karesuando lappmarks tingslag	1 ¹⁾	—	—	—	—
Summa	10	7	13	13	15

¹⁾ Enligt uppgift av häradshövdingen i domsagan har brottmålsdomaren under år 1907 ej någon gång tjänstgjort i Karesuando lappmarks tingslag. Med avdrag av den i tabellen för detta tingslag upptagna förrättning skulle också summan av brottmålsdomarens förrättningar under nämnda år bliva 9 eller det tal, statskontoret förut i sådant avseende angivit.

Härefter anför Kungl. Maj:ts befallningshavande:

Av dessa uppgifter framginge, att brottmålsdomarens biträde under senaste femårsperiod anlåtats i medeltal icke mer än inemot 12 gånger om året. Redan på grund härav måste man givetvis ställa sig synnerligen tveksam, huruvida tillräckliga skäl numera kunde anses föreligga för brottmålsdomarbefattningens bibehållande. Kungl. Maj:ts befallningshavande tilläte sig härvid erinra, att beslutet om indragning av motsvarande befattning inom Jämtlands län fattats, oaktat befattningens innehavare i väsentligt större utsträckning anlåtats för rannsakingar. Förhållandena inom de båda länen vore visserligen icke fullt jämförliga, men Kungl. Maj:ts befallningshavande ansåge dock, att de längre avstånden inom Norrbottens län i huvudsaklig mån uppvägs av det större antalet förrättningar inom Jämtlands län.

Häradshövdingarna i *Kalix och Gällivare domsagor* hade också nu för sin del tillstyrkt befattningens indragning, och de anförda statistiska uppgifterna torde oförtydligt visa, att förhållandena inom dessa domsagor icke påkallade bibehållande av särskild brottmålsdomare.

Häradshövdingarna i länets övriga domsagor åter hade hemställt, att med den ifrågasatta indragningen måtte få tillsvidare anstå. Härvid hade såsom skäl åberopats, bland annat, den tilltagande svårigheten för domhavande att erhålla rättsbildade tjänstebiträden och därav följande brist på lämpliga personer, som i fall av behov kunde förordnas såsom extra domare i rannsakingsmål. Detta skäl, som ju i och för sig ingalunda saknade berättigande, torde dock icke böra tilläggas avgörande betydelse. Enahanda förhållanden föreläge nämligen med största sannolikhet i övriga norrländska domsagor utan att, såvitt för Kungl. Maj:ts befallningshavande vore känt, några större olägenheter i förevarande hänseende visat sig. För övrigt funnes i regel vid länsstyrelsen i Luleå anställda yngre tjänstemän med domarutbildning, som i undantagsfall torde kunna anlitas för ändamålet.

Vad nu de lokala förhållandena i domsagorna anginge, så torde i fråga om *Piteå domsaga* allenast inom Arvidsjaurs sockens tingslag med tingsställe i Arvidsjaurs kyrkostad och Arjeplogs lappmarks tingslag med tingsställe i Arjeplogs kyrkostad sådana omständigheter föreligga, som över huvud taget skulle kunna motivera bibehållande av särskild brottmålsdomare. Avståndet från domhavandens bostad i Piteå utgjorde nämligen för närvarande till förra tingsstället 13.4 mil och till det senare 22.2 mil med landsväg. Under den tid av året, då sjöfarten vore öppen å Uddjaur och Hornavan, förkortades landsvägsresan till Arjeplog med 5.7 mil. När järnvägen mellan Piteå och Älfsbyn bleve öppnad för trafik, vilket beräknades kunna äga rum under sommaren år 1915, kunde emellertid domaren begagna sig av järnvägsförbindelsen mellan Piteå och Långträsk. Landsvägsresan bleve då till Arvidsjaur 6.8 mil och till Arjeplog vintertiden 15.6 mil och sommartiden 9.4 mil, vilket ju innebure en betydande lättnad. Rannsakingar inom dessa tingslag förekomme för övrigt jämförelsevis sparsamt. Under vartdera av åren 1909 och 1910 hade sålunda brottmålsdomarens biträde ej behövt anlitas mer än en gång; år 1911, då brottmålsdomaren haft fyra förrättningar inom tingslagen, måste väsentligen betecknas såsom ett undantagsår. Kungl. Maj:ts befallningshavande ansåge sålunda, att förhållandena inom Piteå domsaga icke borde utgöra hinder för brottmålsdomarbefattningens indragning, sedan järnvägen mellan Piteå och Älfsbyn blivit färdig.

Häradshövdingen i *Luleå domsaga*, som i tidigare yttrande uttalat såsom sin åsikt, att brottmålsdomarbefattningen med avseende å förhållandena i domsagan vore

obehöflig, hade nu hemställt om uppskov med befattningens indragning. Då han till stöd härför endast anført bristen på unga jurister, villiga att underkasta sig arbetet såsom tingsbiträden, tilläte sig Kungl. Maj:ts befallningshavande åberopa vad Kungl. Maj:ts befallningshavande redan förut härom yttrat. För övrigt ville Kungl. Maj:ts befallningshavande påpeka, att tingsstället i Jocknocks lappmarks tingslag — det enda tingslag inom domsagan, där förhållandena kunde anses i någon mån säregna — vore beläget på ett avstånd av ej mera än 6.3 mil från närmaste station Murjek, som stode i järnvägsförbindelse med häradshövdingens bostadsort Gammelstad.

Vad slutligen anginge *Torneå domsaga*, hade Neder-Torneå tingslag sin tingsstad i Haparanda, där häradshövdingen hade sin bostad; och jämlikt nådigt brev den 3 maj 1907 hade jämväl Över-Torneå tingslag sitt tingsställe i samma stad, såvitt fråga vore om brottmål angående häktad person. Förhållandena inom dessa båda tingslag kunde sålunda icke i och för sig utgöra hinder för brottmålsdomarbefattningens indragning. Något annorlunda ställde sig saken i de båda andra tingslagen, i det avståndet landsvägen från Haparanda utgjorde till tingsstället i Korpilombolo 13.7 mil och till Pajala 18.3 mil. Emellertid hade, såsom syntes av de statistiska uppgifterna, under de senaste fem åren inom sistnämnda två tingslag icke mera än 8 rannsakingar, därav 4 under år 1910, överlämnats till brottmålsdomaren, en omständighet, som, om man bortsåge från undantagsåret 1910, syntes tyda på, att något större behov av brottmålsdomarbefattningens bibehållande icke föreläge. Därjämte vore att märka, att kommunikationerna i dessa trakter inom kort komme att väsentligt förbättras. Järnväg vore för närvarande under anläggning mellan Karungi och Matarengi i Över-Torneå socken, och förhoppning torde förefinnas, att järnvägen komme att framdragas även å den 25 kilometer långa sträckan mellan Karungi och Haparanda. När denna järnväg mellan Haparanda och Över-Torneå bleve fullbordad, vilket beräknades vara fallet under år 1915, bleve landsvägsresan mellan Haparanda, å ena, samt Korpilombolo och Pajala, å andra sidan, förkortad till respektive 6.3 och 10.9 mil, sålunda med ej mindre än 7.4 mil. Skulle järnvägen mellan Haparanda och Karungi icke komma till stånd, förkortades landsvägsskjutsen i allt fall med 5 mil. Nu hade häradshövdingen i domsagan påpekat, att brottmålsdomaren behövt anlitas även inom Neder-Torneå tingslag, enär rannsakingar i detta tingslag måst förekomma å tid, då ting pågått i de övre tingslagen. Att så varit fallet, kunde ju ej förnekas. Men dels torde sådana sammanträffanden över huvud taget icke behöva ske annat än under september månad, då hösttingen i alla tre övre tingslagen hölles i omedelbar följd, och dels torde, då tiden för tingsresorna genom järnvägens öppnande ej obetydligt förkortades, möjligheten av dylika kollisioner förminsкас. Det syntes därför enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening icke heller för Torneå domsagas vidkommande föreliggande tillräckliga skäl för brottmålsdomarbefattningens upprätthållande, i alla händelser icke efter den tid, då ovannämnda järnväg blivit färdig.

På grund av vad sålunda anförts funne Kungl. Maj:ts befallningshavande bibehållande av den särskilda anordningen med en brottmålsdomare för Norrbottens län icke ovillkorligen erfordras. Dock syntes indragningen lämpligen icke böra ske förr än med ingången av år 1915, då trafik åtminstone i viss omfattning torde vara anordnad såväl å banan Piteå—Älfsbyn som å järnvägen i Tornedalen.

Skulle emellertid befattningen icke komma att indragas, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande av skäl, som tidigare framhållits, ändring av de med befattningen förenade löneförmåner böra ske i överensstämmelse med det förslag, som framlagts för 1910 års riksdag.

Under förutsättning av befattningens indragning med ingången av år 1915 ville Kungl. Maj:ts befallningshavande därjämte ifrågasätta, att en provisorisk anordning under åren 1913 och 1914 träffades, så att befattningens innehavare bereddes ökad ersättning för sitt arbete.

Enligt å landskontoret i Luleå förda anteckningar utgjorde summan av de till brottmålsdomaren utbetalade ersättningar 1,844 kronor 96 öre år 1907, 1,179 kronor 46 öre år 1908, 1,433 kronor 36 öre år 1909, 2,539 kronor år 1910 och 2,908 kronor 96 öre år 1911. Härvid vore att märka, att en väsentlig del av dessa belopp åtgått till bestridande av kostnader för resor. Vad brottmålsdomaren haft i behållen inkomst kunde enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening icke anses utgöra skäligen gottgörelse för det med sysslan förenade arbete och ansvar; och ville Kungl. Maj:ts befallningshavande därför föreslå, antingen att för åren 1913 och 1914 bestämdes enahanda löneförmåner som ifrågasatts vid 1910 års riksdag eller ock att befattningens innehavare för ifrågasvarande år tillerkändes en gratifikation av lämplig storlek.

Vilken ställning häradshövdingarna inom länet numera intaga till frågan om brottmålsdomarbefattningens indragning framgår av Kungl. Maj:ts befallningshavandes utlåtande. Åtskilliga förändringar i deras uppfattning, sedan yttranden från dem förra gången inhämtades, äro att anteckna. Endast häradshövdingarna i Piteå domsaga och Kalix domsaga vidhålla vad de då yttrade, den förre *mot* och den senare *för* befattningens indragning. Den förre anser dock, att, därest den pågående utredningen om domhavandenas rättsbildade tjänstebiträdens ställning ledde därtill, att tillgången på erforderligt antal dylika biträden bleve säkerställd, tiden vore kommen för indragning av befattningen. Att häradshövdingen i Luleå domsaga ändrat mening, har i Kungl. Maj:ts befallningshavandes utlåtande blivit omnämnt. Häradshövdingämbetet i Torneå domsaga har sedan 1908 ny innehavare, och denne har, i motsats till sin företrädare, vilken ansåg brottmålsdomarsysslan kunna undvaras, uttalat sig för dess bibehållande under nuvarande förhållanden. Däremot har häradshövdingen i Gällivare domsaga, vilken förr ansett befattningen erforderlig, övergått till den motsatta meningen, därvid han huvudsakligen åberopat minskat antal rannsakingar inom det avlägsnaste tingslaget i domsagan.

I justitieombudsmannens förslag, att ändring skulle göras beträffande brottmålsdomarens avlöning, hava häradshövdingarna instämt. En av dem har ansett det fasta arvudet böra bestämmas till 2,000 kronor, och själv har den nuvarande brottmålsdomaren funnit det icke böra sättas under 3,000 kronor.

Hovrätten ansluter sig väsentligen till Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning i frågan:

*Yttranden
av häradshövdingarna
i lämet.*

*Utlåtande av
Svea hovrätt.*

Visserligen vore det i hög grad önskligt, att brottmålsdomarbefattningen kunde indragas, och utsikt funnes, att sådant kunde ske inom en nära framtid. Men för att en sådan förändring icke skulle medföra allt för kännbara olägenheter erfordrades, dels att järnvägsnätet inom länet vunnit den utsträckning, som antingen redan vore beslutad eller med största sannolikhet kunde antagas mycket snart komma till utförande, dels ock, framför allt, att frågan om de rättsbildade domarbiträdenas ställning så ordnats att tillgång till vikarier för häradshövdingarna kunde vid behov med säkerhet påräknas. Det torde nämligen vara uppenbart, att åtminstone vad anginge Piteå, Luleå och Torneå domsagor vederbörande häradshövdingar i de flesta fall icke kunde medhinna att hålla de tidsödande rannsakingar, som förekomme inom tingslagen i dessa domsagors lappmarker, och därjämte utföra alla de övriga ämbetsgöromål, som åläge dem.

Hovrätten hemställde därför, att med indragning av brottmålsdomarbefattningen finge tillsvidare anstå samt att, då de med befattningen förenade löneförhöjningar måste anses alldeles otillräckliga, ersättningen till befattningens innehavare måtte bestämmas att utgå enligt de grunder, som i hovrättens förra utlåtande i ärendet föreslagits.

*Utlåtande av
statskontoret.*

Statskontoret slutligen yttrar:

Ämbetsverket föreställde sig, att avlöningsfrågan för tillfället lämpligast kunde lösas sålunda att den såsom oundgänglig erkända löneförbättringen visserligen medgäves, men, på det att frågan om befattningens indragande måtte hållas öppen för förnyad prövning, blott beviljades för viss kortare tid och då lämpligen, i enlighet med Kungl. Maj:ts befallningshavandes förslag, för åren 1913 och 1914.

I fråga om sättet för löneförbättringen upptager statskontoret det förslag, som förelades 1910 års riksdag.

*Departement-
schefen.*

Den beslutade indragningen av brottmålsdomarbefattningen i Jämtlands län har visserligen, då fullbordandet av järnvägsförbindelsen mellan Östersund och Strömsund fördröjts, ännu icke skett, men torde kunna äga rum vid slutet av innevarande år. Därefter skulle alltså motsvarande befattning i Norrbottens län bliva den enda av sitt slag inom landet. Önskligt vore utan tvivel, att även denna befattning kunde indragas. Att sådan indragning för närvarande icke är att tillråda, synes mig dock utredningen i ärendet giva vid handen.

Anledningen till brottmålsdomarinstitutionens inrättande och bibehållande är väsentligen vissa norrländska domsagors vidsträcktighet med därav följande svårighet för domhavanden att, därest han ofta skall företaga långa resor för rannsakingar med häktade, behörigen sköta övriga göromål i domsagan. Härtill har under senare tid kommit, att tillgången å tingsbiträden, som kunna förordnas att hålla förekommande rannsakingar, blivit knapp. Statistiken visar ock, att de tillfällen, då brottmålsdomarens hjälp måst tagas i anspråk, under åren 1909—1911 varit flera än under de närmast föregående åren. I den mån förbätt-

rade kommunikationer göra förbindelsen mellan domhavandenas bostäder och de avlägsna tingsställena snabbare, minskas emellertid behovet att anlita brottmålsdomaren, och i samma riktning verkar god tillgång å rättsbildade biträden, som i fall av behov kunna erhålla förordnanden att hålla rannsakingar å de avlägsna tingsställena.

I sistberörda hänseende äro förhållandena säkerligen icke för närvarande tillfredsställande, men fråga om förbättring av tingsbiträdenas avlöningsförhållanden är under utredning, och det är att hoppas, att, om denna fråga blir ordnad, tillgången å de för domsagornas skötsel erforderliga arbetsbiträdena skall ökas. Under de närmaste åren kommer dock efterfrågan å sådana biträden sannolikt att bliva särskilt stor med anledning av det i domsagorna pågående arbetet för uppläggande av jordregister, vilket arbete gör domhavandenas behov av ledighet från andra göromål större än vanligt.

Vad kommunikationerna inom Norrbottens län vidkommer, synas de ej heller ännu hava nått den utveckling att brottmålsdomaren kan undvaras i samtliga domsagor inom länet. Av de upplysningar, Kungl. Maj:ts befallningshavande lämnat om vissa järnvägsbyggnader inom Piteå och Torneå domsagor, torde dock framgå, att om några år hinder ur denna synpunkt ej bör möta mot befattningens indragning.

Jag ansluter mig alltså till den uppfattningen, att brottmålsdomarsysslan i Norrbottens län ännu icke kan utan olägenhet undvaras, men att den inom icke allför många år bör kunna indragas.

Skall befattningen någon tid bibehållas, måste emellertid tillses, att skälig avlöning beredes dess innehavare. Att den nu utgående gottgörelsen är otillräcklig, erkännes allmänt, likasom att ersättnings utgående efter förrättningsdagar bör undvikas med hänsyn till den möjlighet till missbruk, som därmed är förenad. Mot avlöningens omläggning i enlighet med det vid 1910 års riksdag framlagda förslaget torde ej heller någon huvudsaklig anmärkning kunna göras. Med de belopp, som då föreslogos, skulle dock enligt min mening brottmålsdomarens avlöning bliva väl hög; någon reduktion av en eller annan post synes mig kunna ske utan risk för att svårigheter att besätta befattningen med verkligt lämplig person skola uppkomma. Den post, som härvid närmast torde bära ifrågakomma, är ersättningen för förrättat urtima ting eller extra tingsmantråde. Om för varje sådan förrättning tilldelas brottmålsdomaren en ersättning av 25 kronor, men i övrigt beloppen enligt 1910 års förslag lämnas oförändrade, synes mig tillräcklig avlöning komma dess innehavare till godo. En avsevärd sänkning av nyssberörda ersättning torde vara att förorda även ur den synpunkten att därigenom lära

väsentligen undanröjas de farhågor, som vid överläggningen år 1910 i andra kammaren uttalades för att ersättnings beräkning efter hållna förrättningar kunde leda till enahanda missbruk som dess utgående efter förrättningsdagar.

Kungl. Maj:ts befallningshavandes av statskontoret biträdda förslag, att löneförbättringen skulle begäras endast för viss begränsad tid, synes lämpligt. Jag skulle dock vilja förorda utsträckande av den tid, dessa myndigheter ifrågasatt, så att den komme att omfatta jämväl år 1915. Tidigast under loppet av detta år torde de av Kungl. Maj:ts befallningshavande omförmälda järnvägsbyggena kunna antagas bliva fullt färdiga, och då en reform beträffande häradshövdingarnas rättsbildade biträden ej läser komma att beslutas tidigare än vid 1914 års riksdag, torde verkningarna av densamma icke komma att göra sig gällande så snart som redan vid ingången av det följande året. Ej heller läser jordregisterarbetets inverkan å ifrågavarande förhållanden då ännu hava upphört.

Med åberopande av vad jag nu anfört anhåller jag få hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgiva, att, med ändring av vad för närvarande gäller angående ersättning till den tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län, under åren 1913, 1914 och 1915 må från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter för rannsakingar med häktade till honom utgå dels ett årligt arvode av 1,200 kronor, dels 25 kronor för varje av honom för sådan rannsaking hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, dels resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente, dock med iakttagande att dagtraktamente ej må beräknas för dygn, varunder förrättning ägt rum, dels ock traktamente av 16 kronor för var och en av de två expeditionsdagar, brottmålsdomaren äger beräkna för varje av honom handlagt mål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan fann Hans Maj:t Konungen gott lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar, avlåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Israel Myrberg.